

oeten betaald op de lijn raad als cisch stellen. De gelijk; het of werkgever; van de school, gelend op om

ede plaats bij, erre geen uit- adden, op an- ngen voor een

En al weten alle onderwij- staan daar- derwijs die abas of in een rijkjes een niet nsoenen hebben, verschillede egen gelegen- ring ter hand tractueel tot hadden, maar voor het pen- oek hier de ding tot moei- bijdragen aan smaatschappij schoolbestuur teruggeven, oor de nieuwe dragen die tot n te vervallen de 7 pCt. pre- stelling alsof an salaris zou- it dien hoofde

Al staan ons ten dienste, taalbedrag van vrijwillig bij- een of levens- ng zou blijken ng zou men it totaalbedrag emie, voortaan talen.

en die ons van, dat wel de ten regel een om daarvan ven, maar dat id is met de lerwijzers, die nt aan geen dat opzicht is and predikaat hij aan het een gemeente als regel een g is om een en. Van een j onze jonge erwijl daaren- geen huwelijk

nen aanvoeren, jarigen leeftijd n, terwijl de t veel langer egenheid om te ater komt; en voortdurende k onderwijs n lantstaan, wel an hulponder- mogelijke is; raar zelf niet wijzers hebben aan het hoofd aantal scholen aantal onder- om iederen tulk een hoogte het salaris van wanneer ze de om te trouwen, daad tot den t.

at coelibaire nen niet gering vijzer geldt het goed, dat de n hierbij niet an het vraag- oed, dat niet r onthouding elibaat allerlei lat het eenige e man is, naar Duitsland's lhts een half ming en ont- in den man is e hij lief heeft, mschool. Wie t leven moet aar ingekwaa- eelfde een n trouwe gade steunen kan, an eenzelvig, ur, zelfauchtig ouden vrijer- teld. En waar nze kinderen en warm hart, t met geduld gt het belang e onderwijzer, gekomen is.

Ook voor vergeve ons moet daarom pend worden. istheid deser pag niet ver- n Aken niet een dergelijk een slag kan tementen sód d leven voor

Eerst lang- and worden

het daarom, en reeds in

deze richting werkzaam zijn door het salaris geregeld te laten klimmen, bijzon- der voordeelen aan het bezit der hoofd- acte te verbinden en aan gehuwde onder- wijzers een extra toelage uit te keeren. Ook de minimum-regeling der salarissen door het Rijk voor de bijzondere scholen verplichtend gesteld, brengt op dezen weg ons een goeden stap verder. Een onderwijzer, die de hoofdaacte bezit en drie-en-twintig jaar is, ontvangt boven het minimum salaris van vijf-honderd gulden nog tweehonderd gulden, terwijl bovendien wanneer hij acht- en-twintig jaar oud en gehuwd is, hem nog een tegemoetkoming in de huishuur ten bedrage van ten minste vijf-tien gulden moet worden geschonken. Reken men nu, dat de onderwijzer op acht en twintigjarigen leeftijd reeds een tiental dienstjaren achter den rug kan hebben, dan komt men zelfs met het minimumsalaris tot een bedrag van 850 gulden; wat in vergelijking met een hoofd der school, die begint met 750 gulden plus vrije woning, niet zoo onvoordelig is.

En daarbij komt in de twee plaats, dat de salarissen der gewone onderwijzers in den laatste tijd veel meer gestegen zijn dan die der hoofdonderwijzers, omdat de vraag naar gewone onderwijzers het aanbod verre overtreft. Bij de vacature voor een hoofd der school kan het schoolbestuur sollicitanten te kust en te keur krijgen, terwijl daarentegen de vacature van een gewoon onderwijzer slechts met moeite kan vervuld worden. Juist het gebrek aan gewone onderwijzers maakt, dat hun salaris niet onbelangrijk verhoogd is en vermoedelijk, bij de te wachten uitbreiding van het Christelijk onderwijs, eer nog stijgen dan dalen zal. Het gehuwd zijn is dan ook volstrekt geen privilege van het hoofd der school alleen meer, maar tal van gewone onderwijzers zien zich reeds in staat, zij het dan ook op bescheiden voet, een eigen gezin te onderhouden.

We meenen hierna de bedenkingen genoegzaam beantwoord te hebben. Aan onze onderwijzers brengen we dank voor hun welwillende critiek, omdat het daar- door mogelijk werd menig bezwaar, dat anders in stilte voortleefde bleef, uit den weg te ruimen.

Met blijdschap zagen we, dat ook uit onze onderwijzerwereld zelf een protest opging tegen de o.i. overdreven eischen van de Chr. onderwijzers-vereeniging, en dat het Schoolblad „De School met den Bijbel“ in hoofdzake met ons akkoord gaat, waar we op een andere regeling aan- drongen.

Zij ten slotte onze onderwijzers nog de verzekering geboden, dat hun belangen ook ons ter harte gaan en ons critiekgeensins ten doel had de schoolbesturen van een verhooging van hun salaris af keering te maken. Verbetering van het onderwijzerstratement is eisch. Maar waar de gevraagde verhooging met 2/3 der meerdere subsidie te hoog was, liep men gevaar, dat de schoolbesturen geprikkeld zouden worden en ons Christelijk publiek, dat reeds zooveel heeft bij te dragen, geërgerd zou worden; wat den onderwijzers zelf alleen tot schade zou wezen. Om dat gevaar af te weren, hebben we gesproken. Een redelijk verzoek vindt een willig oor, maar wie het onderste uit de kan wil hebben, dien valt het lid op den neus.

Uit de Pers.

Het *Diacaal Correspondentieblad* bevat dit- maal het referaat, dat door Prof. Kuyper op de provinciale diacaal Conferentie in De Helder gehouden werd.

Het hoofddoel van dit referaat was, om bij de diakonie er op aan te dringen, dat zij niet alleen de tot armoede vervallen broeders zou helpen, maar ook zorg zou dragen de armoede zooveel mogelijk te voorkomen.

Reeds Voetius had op die taak der diakonen gewezen:

Reeds Voetius, en ik meen dat het gezag van zijn woord ook in uw kring gelden zal, heeft in zijn meesterwerk over het Gereformeerde Kerke- recht er met nadruk op gewezen dat de taak der diakonie volstrekt niet opgaat in de uitoefening van liefdegaven aan de armen, maar dat de dia- konen even goed alle middelen hebben aan te wenden om de armoede in haar eerste oorsprong te stuiten. En om dien plicht naar aan te drin- gen gebruikt Voetius twee voorbeelden, die even uitsprekend kerkelijk door geschikte middelen te voorkomen, dan een uitgebreide ziekte te bestrij- den. Het is beter een versleten kleed bij tijds te herstellen, dan te wachten tot het kleed in lompen uiteenvalt, de persoon naakt staat en een geheel nieuw stel kleeren noodig is. De praktische zin van den Hollander spreekt uit beide beelden u tegen; ze vertolken u wat de levenswijze onder vaders kort en krachtig uitdrukt, dat voorkomen beter is dan genezen.

En indien die praktische wijsheid voor u niet beslissend mocht schijnen, dan heeft Voetius een afdoende bewijs in het beroep op Gods eigen Woord. God de Heere, zoo gaat hij voort, heeft in Lev. 25: 35 bevolen — en ik geef u de beoel- ling van dezen tekst letterlijk en nauwkeuriger weer dan onze Statenvertalers dit deden — „Zoo wanneer uw broeder a n het verarmen toe- is in zijn hand wankelt, naast u, zoo zult ge hem staande houden“. Met andere woorden, wanneer uw naaste — want „broeder“ betekent hier uw volksgenoot — in den strijd om het leven niet meer op eigen voeten staan kan, maar wankelend voortgaat en dreigt te berisken en te vallen, dan zult gij met uw hulp niet wachten tot hij gevallen is, om hem dan weer op de been te helpen, maar ge zult ter- stond toetschieten, met uw beide handen hem vastgrijpen onder de oksels zijner armen en hem zoo weer opheffen uit zijn gevaarlijke houding. En waar dit hoog bevel Gods — zoo gaat Voetius voort — onder Israël gold voor alle geloovigen, daar geldt het te meer voor de Diakonie, het orgaan der barmhartigheid in Christus' gemeente. De Diakonie heeft niet alleen de gevallen weer op te richten, maar ook de wankelenden te steu- nen, niet alleen de verarmden te helpen, maar ook de armoede te voorko- en.

Na aangehaald te hebben, dat ook de nieuwere schrijvers over Diakonale zorg het met dat oordeel van Voetius eens zijn, wees de inleider er op, hoe juist hier de grenslijn ligt, die de Middelen van de Protestantische armen zorg scheidt.

In weldadigheidzin en mildheid van gaven staat de Roomsche Kerk zeker niet bij het Pro-

testanisme achter, maar het zedelijk motief, dat den Roomschen Christen tot geven drijft, is een ander dan het onze. Hij geeft, maar om zelf te ontvangen; hij brengt een offer, maar om daar- door zich zeiven van de zaligheid te verzekeren. Niet innerlijke ontferming met ellendigen, maar de verijde zelfucht om door verdienstelijke wer- ken den hemel te ontsluiten, is de prikkel, die hem tot weldadigheid drijft. Kras en scherp is het uitgedrukt door een der beroemde predikers uit de Middeleeuwen: „Gij arme leden kunt vro- dijk zijn. Willen de rijken het hemelrijk be- lijken, dan moeten zij het koopen met die deugd, die mildheid heet. Dien zij dit niet, dan zien zij het hemelrijk nooit of te nimmer“. En dat niet alleen, maar wie gezondigd had en met name een doodsonde had begaan, kon de heilsche straf alleen afkopen door boete en goede werken, onder welke de aalmoezen wederom de eerste plaats innamen. Zoo doen de aalmoezen in de Midde- leeuwen alles; zij bevrijden den sonderaar van schuld en sonde, zij vermeerdren voor den vrome de genade, zij brengen tijdelijken en eeuwigen zeg- en, zij grijpen zelfs over den tijd in de eeuwigheid in, lenigen de smarten van het vagevuur en dooven den vuurloed der hel. Hieruit volgt van zelf, dat het doel der barmhartigheid dan ook niet is om de ellende te bekampen en de armoede uit de wereld te krijgen, want wat zou men moeten be- ginnen, wanneer de armen verdwenen? Zonder armen geen gelegenheid om voor de sonde te boeten, geen kans om door eigen verdiensten den hemel te verwerven. Eigenlijk mocht men God danken, zegt Uithoorn smijnd scherp, dat er voortdurend armen waren. Maar vandaar dan ook dat geen enkele poging werd aangewend om de oorzaken der armoede tegen te gaan, het pauperisme te bestrijden of te voorkomen. Integendeel, armoede en bedelarij schijnen in de oogen des volks een gewettigd iets, een beroep om gemakkelijk te kun- nen leven. „Een ieder, zingt een volkslied van die dagen, wil met bedelen aan den kost komen; want bedelen doet niemand kwaad, die van de hand hier mede schuld. De bedelmonstren die van hier tot huis om een liefdegave vroegen, was het voorbeeld aan de bedelaren en omringden de bede- larij schier met een heilig aurool. Vrijwillige armoede was een hooge deugd. Aan de poorten der kerken hadden de bedelaren hun vaste aange- wezen plaats; het bedelen was geen schande meer. Vandaar dat trots de schitterende voorbeelden van overvaardigheid, die de Middeleeuwsche Kerk ons biedt, de armoede hand over hand toenemt. Want de armen nochten niet meer naar werk; ze wisten dat ze door de rijken middelen zouden worden gevoed, en de rijken hadden de armen noodig als sport op de ladder, die hen ten hemel voerde.

Tegenover dezen diep onzedelijken toestand, waartoe valschheid barmhartigheid, een zelfucht ge- boren aanleiding gaf, zijn de Kerken der Refor- matie met alle kracht opgetreden. De leer, dat de mensch niet door de goede werken en ook niet door aalmoezen, maar alleen door het geloof ge- rechtvaardigd kan worden, sneed den rozen- wortel der zelfucht weg en stelde als motief voor alle ware barmhartigheid de liefde tot God en de deernis met den naaste. En evenals het beginsel werd ook het doel der barmhartigheid veranderd. Elke barmhartigheid, die bedelarij, luiheid en ledigheid in de hand werkte, werd veroordeeld. Bedelarij werd van haar heiligenkrans beroofd en werd een schande. Eerlijke handenarbeid om daer- mede zijn brood te verdienen was voor elk Christen een plicht. Wie niet arbeiden wilde, kon ook niet eten. Niet een zekelijk betoon van medelijden, waartoe de armoede juist bestemd was, maar een genade, barmhartigheid, die de oorzaken der armoede wrgneemt en den arme tot werken prikkelt, werd het doel. Vandaar dat de Protestantische armenzorg niet alleen op *gezins* maar ook op *voorkoming* der armoede bedacht was en reeds in de oudste Kerkordeningen tal van middelen worden aangewezen, waardoor het gevaar van pauperisme kan worden voorkomen. Aan het protestantisme is het te danken, dat de prophylaxis der Christelijke barmhartigheid is ge- boren.

Waar de diakonie aldus haar taak opvat, zal de uitkomst leeren, dat ook hier in het gebied des Heeren het leven te vinden is. Juist het wachten met hulp en steun tot dat gebrek en ellende den draampel overschreden hebben, maakt de kwaal vaak ongeneeslijk. Armen, die met een klein bedrag waren te helpen geweest, om bedrijf of nering voort te zetten en dan voor het pauperisme waren bewaard gebleven, bleken vaak niet meer te redden, toen zij eenmaal geleerd hadden van de diakonale kas te strekken“. Het zij zoo, dat het geen schande is voor de armen om uit de handen der diakonen een aalmoe te ontvan- gen, waar die gave in Christus' naam kon ge- schonken worden, maar de praktijk leert toch, hoe het gevoel van schuld te worden“ den prikkel tot arbeiden verstoort, demoraliserend en ontne- uwend werkt in den strijd om het bestaan en de hand-n slap en de voeten traag maakt.

En nu wekt ik wel, dat men ook hier is opge- treden onder het vaandel der valschheidelijkheid; dat men gezegd heeft, dat het zonde was op Gods diens voort te loopen, dat de Diakonie geen vo- renigheid had te spelen, dat men wachten moest tot het kwaad der armoede was uitgebroken, want dat alleen *branken den geestelijken van nood* heb- ben. Maar wie zoo spreekt of denkt kent toch Gods Woord niet. Of heeft God dan niet onder Israël in zijn heilige wet geboden, Deut. 22: 5, dat om het platte dak der Ooste esche woning een leuning moest worden aangebracht, opdat geen onvoorzichtige naar beneden zou storten, en rekent Hij het niet als bloedschuld wanneer door schuldig verzuim van deelen vooroorwaartzegel een ongeluk geschiedt? En zo diezelfde God het dan afkeu- ren wanneer de Dienaren zijner Barmhartigheid een leuning bouwden voor den naaste, opdat de wankelende voorvallen en wegglijden in den afgrond van pauperisme werd behoed?

Officiële Berichten.

De Geref. kerk te Schiedam werd verblijd, doordien de man hater Keuze Ds. J. F. Jon- kers, pred. te Giessen-Oudekerk, de op hem uitgebrachte roeping met volle vrijmoedigheid heeft aangenomen.

Gode allen de eer!

Namens den Raad der Geref. kerk te Schiedam,

J. VAN SPIJK, *Secr.*

Tot blijfschap van den kerkeraad en van de gemeente maakte onze leeraar, Ds. W. E. Wisse Jr., den Eersten Kerstdag, nadat Ds. E. W. de vorige week reeds had medegedeeld voor de roeping naar Grand Rapids te hebben bedacht, bekend, thans besloten te hebben ook de roe- ping naar Lunteren niet op te volgen.

Namens den Kerkeraad,

G. MIZER, *Secr.*

Classis Dordrecht.

Vergadering op Donderdag 1 Febr., gewone tijd en plaats.

Stukken voor het Agendum tegen 16 Jan in te zenden bij de roepende kerk van Zwijn drecht.

Namens haar,

Ds. A. KNOLL, *Preses.*
Ds. D. HOKK, *Scriba.*

Aan de Geref. Kerken in Nederland.

L. S.

Ondergetekenden vragen een oogenblik uwe aandacht voor de belangen van het Christelijk onderwijs in Nederl. Indië. Misschien is het u bekend, dat sedert eenigen tijd pogingen in het werk worden gesteld om eene Europeesche school met den Bijbel op te richten te Djogjakarta.

Deze pogingen gaan hoofdzakelijk uit van den kring van Gereformeerde zendingarbeiders op Midden Java. Hunne roeping en verant- woordelijkheid, zoowel tegenover hun eigen kinderen als tegenover de Europeanen in Indië, dringen hen er toe, ook in deze richting werk-zaam te zijn.

Zij achten het een voorrecht, des Heeren zaak in Indië te mogen dienen, maar een groote opoffering daaraan verbonden is, dat er op Midden Java geen enkele inrichting is voor Europeesch Christelijk lager onderwijs.

Met 't oog op hun kinderen is hun dit gemis een oorzaak van voortdurende smart. Doch niet alleen met het oog op hun kinderen. Zij zouden zoo gaarne zien, dat ook de Indische maat schappij meer begon te deelen in de voorrechten van het Christelijk onderwijs, dat voor Neder- land zulke heestlijke vruchten heeft afgeworpen.

Ook van Gereformeerde zijde, werden reeds enkele stappen gedaan in deze richting, door de opening van de Paul Kruger school en de oprichting van den Gereformeerden Schoolbond in Ned. Indië.

Een derde levensteeken is, dat de zending- arbeiders, die te Djogjakarta zijn of er ceilang- hopen te komen, de handen ineengeslagen heb- ben, om op gezamenlijke kosten een onderwij- zer uit te laten komen.

En zij zijn zoo gelukkig geweest in den heer K. van der Veer, thans nog werkzaam aan de school van den heer P. S. van Dorp te Am- sterdam, den man te vinden, die bereid is naar Midden Java over te komen.

Bovendien is door hen een vereeniging opge- richt tot oprichting en instandhouding van een school met den Bijbel, die arbeid om zoo spoedig mogelijk, een eigen school te stichten.

Het bestuur dezer vereeniging roept nu door middel van deze circulaire voor het welzijn harer pogingen de hulp in van alle Geref. meerde kerken in Nederland, in de eerste plaats van de Gereformeerde kerken in Noord Holland, op wier zendingsterrein de school zal verrijzen: maar toch ook van de andere kerken, want deze alle hebben er belang bij, dat hun zen- dingarbeiders, zonder te groote kosten en de- zwaren, hunnen kinderen Christelijk onderwijs kunnen laten geven.

In welk opzicht kan die hulp noodig is?

Voor overtochtkosten en tractement van den onderwijzer en voor de eerste schoolbenodig- heden, (banken, borden enz.) is reeds gezorgd. En voorloopig zal wel één der lokalen, aan de zending behoorende, voor schoollokaal mogen worden ingericht.

Maar op den duur is zulk een toestand on- houdbaar. Het is noodzakelijk meer in de nabij- heid der stad een eigen terrein te hebben met schoolgebouw en onderwijzerswoning, opdat de school zich kan uitbreiden en spoedig een tweede onderwijzer kan worden bezoomd.

Voor aankoop van terrein en het aankopen of oprichten van de noodige gebouwen, zijn echter geen fondsen aanwezig. Om bovenge- noemde uitgaven (reiskosten en tractement van den onderwijzer enz.) te dekken, moeten de enkele leden der vereeniging reeds boven vermoen bijdragen.

En zij zijn niet in staat bovendien nog een bedrag van tien à twaalf duizend gulden bijeen te brengen voor den bouw van school en on- derwijzerwoning.

De Paul Krugerschool te Batavia heeft, om een en ander te verkrijgen, een leening ge- loofd. Zij kon dit doen in de verwachting, dat binnen zekeren tijd het aantal kinderen zoo groot zou zijn, dat de school zich financieel zou kunnen staande houden, ook al moest ze jaar- lijks een belangrijke som aan rente en aflossing betalen.

Maar de kring van Europeanen in Djogja- karta, die vermoedelijk van de Christelijke school gebruik zullen maken, is zooveel kleiner. Terwijl de Paul Krugerschool hare berekening gebaseerd heeft op een aantal van 140 school- gaande kinderen, megen wij slechts rekenen op 30 à 40 leerlingen.

De schoolvereeniging te Djogjakarta durft dus de verantwoordelijkheid niet op zich nemen voor het sluiten van een leening.

Maar zij wil trachten door vrijwillige bijdragen een fonds te stichten voor den aankoop van terrein en het stichten van de noodige gebouwen.

Wij veronderstellen, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland gaarne zullen willen medewerken, om hetzij door een buitengewone collecte, hetzij op andere wijze, genoemde som van tien à twaalf duizend gulden bijeen te brengen. Ja wij meenen zelfs, dat op de kerken in het Moederland een zekere verplichting rust om deze zaak met alle kracht te steunen.

Zij zijn het enigermate verplicht tegenover de zendingarbeiders, die zij uitzenden, wier last zij hebben te verlichten door hen mede in staat te stellen hunne kinderen op te voeden naar den eisch des Heeren.

Zij zijn het verplicht tegenover de Indische maatschappij, die niet minder behoefte heeft aan Christelijk onderwijs dan het volk van Nederland.

Zij zijn het verplicht tegenover het zending- werk, dat er slechts wel bij kan varen, wanneer ook Europeanen in Indië leeren rekenen met God en Zijn Woord.

Met te meer vrijmoedigheid durven wij onze zaak bij u aanbevelen, nu de last der Christe- lijke scholen in Nederland door Gods genade aanmerkelijk verlicht wordt.

Indië deelt, helaas, in die voorrechten nog niet. Maar het zal er toch ook eenigzins in deelen, wanneer de liefhebbers van het Chris- telijke onderwijs in Nederland, uit dankbaarheid voor het verkregen, met hun gebod en hunne gaven krachtig medewerken aan de oprichting van Christelijke scholen in Nederlandsch-Indië.

Het bestuur der Vereeniging „Een School met den Bijbel“ te Djogjakarta

Ds. D. BAKKER, *Preses.*
Ds. C. ZWAAN, *Secr.*
J. P. ZUIDEMA, *Penningm.*

P.S. Men wordt verzocht het bedrag der collectie en giften te willen zenden aan het adres van Dr. H. S. Prijs te Apeldoorn.

Djogjakarta, 10 October 1905

Baleif verzoek om overname in de andere Christelijke bladen.

Zendingsschool te Batavia.

Verder werd al wat hier volgt nog door mij ontvangen:

Door Mej. B. v. Munster te Leeuwarden, hoofd. door de kinderen der Chr. School vers. / 60; door Mej. Goudappel van Es te Delft / 44; door Mej. N. Hoff te Ermelo, vers. met behulp van kinderen / 32.61; door een hoofdverp. te Veldwijk vers. / 4; door Mej. J. v. d. Bom te Raikloot / 12.75; door Mej. C. Dane te Rotterdam / 377 waarvan door Mej. J. F. Nyper in Endokla vers. / 24.05, van Delfts- haven / 12.50, van Overschie / 9.55, van Capelle a/d IJssel / 12.56; van Hellevoetsluis / 3 en van Reeuwijk vers. door bewoners van een schip / 5.50; door Mej. N. Blok te Reeuwijk

/ 4.50; door Mej. L. H. Meyling te Voorschoten / 16; door Mej. v. d. Brink te Voorburg / 14; door M. J. Th. Switters te Groningen grooten- deels vers. door de kinderen der Zondagsch. / 53.60; door Mevr. E. v. Minnen te 's Gra- venzande / 13; door Mevr. Dijk te Bontum / 3.95; door M. J. A. N. Verveen te Furterend vers. met de hoofden v. d. Schreurs Ver. en door de schoolkinderen Aalje Sluiter en Marie J. Westerveld / 11.70; door Jacob en Johan Baart te Oudshoorn in een klompje vers. / 4.75; door Mevr. Hagenbeek te Fijnaart / 6; door Mej. H. Kokmeyer te Kollum / 7.85; door Mej. G. Jonker i. Hd. te Kinderdijk, waaronder / 0.50 gecollecteerd in de kerk, / 11; nagekomen van M. J. K. Kok te Fedum / 4.80; door M. J. D. Algeria te Speers bij eenige vrienden vers. / 5.50; door Mej. Fr. C. Meyer te 's Hertogen- boech / 12; door Mej. J. M. P. Hartman te Zaandam door de meisjes der Chr. handwerk- school vers. / 27.85; nagekomen gift uit Rinsma- adest / 0.50; door Mevr. Bouman-Veenbaas te Middelburg vers. / 77.69; waarvan / 12.50 door de kinderen v. d. Chr. School v. d. heer Weeda; door Mej. E. J. Klein te Schiedam / 30.37; door Mej. Teu Kate (Weeshuis) te Goes / 34.58; door Mej. Scherer Guillaume te Leiden / 40.25; door Mevr. Vermeulen Felderhof te Baarn / 24; door Mej. W. C. van Beek Calkoen te Utrecht / 100, waarvan ruim / 60 vers. werd door de kinderen der Chr. Scholen; vers. door Mej. C. en A. Moraal en Mej. Koning te Leiderdorp / 22.25; door Mevr. Warmenhoven te Harderwijk / 25.25; door Mej. Keizer-Hoogland te Broek op Langendijk / 32.75 vers. met de hoofden v. d. Sch. Ver.; door Mej. T. v. d. Linden te Hattum / 6.10; door Mej. H. M. Dercken te Gouda / 36.50; door Mevr. Schaick te Zetten, in het gymnasium vers. / 7.45; door Mej. S. Hoenveld te Kna- lusten vers. / 49, waarvan / 27.30 door de kinderen der Chr. Sch. bijgegebr.; door Mej. Vliegthart te Dordrecht / 20.75; door Mej. M. Sagboer te Voorthuizen / 3; van den heer H. Heybloem te Londen / 10; van een paar Zondagsch. kinderen te Velp / 0.46; door Mej. A. C. v. d. Mast te Edam / 5; door S. en W. A. Michels te Rosendal (N. Br.) / 5.90; door Mej. S. Dijkstra te Oudega, vers. door kinderen d. Geref. School / 5.80; van de Jongelingsver. / 2 en van de Meisjesver. / 2; door Mej. E. M. Verdam te Montkenkamp / 6.85; door Mevr. Trap-Horn te Overtoom in hoofdzake door kinderen vers. / 27.40; nog door Mej. Jansen van Doorn te Randwijk / 3.60. (Ook de reeds vermelde / 8.35 werd door Mej. Jansen van Doorn vers.) door Mej. J. Abersson te Steenwijk / 13.40; door Mej. E. Egeman te Alfen a/d. Rijn / 10.50; door Mej. M. H. Rommel te Deventer / 13.58; door Mej. A. Moet te Heerde / 2.25; door de zusters Luckien te Amsterdam vers. / 13.15; door Mej. H. Geerling te Enschede v. d. Herv. vrouwen- en meisjesver. / 6.25 en door eenige „hoofden“ vers. / 58.75; door Mevr. Brummel- kamp en Mej. A. Kuiper te 's Gravenhage vers. / 40; door Mej. Lebbing te Arnhem / 30, waarvan / 7.85 vers. d. d. kinderen v. d. Chr. Sch. v. d. heer Uittenbogard; door Mej. Rommel te Deventer nagek. / 0.50; door Heny en Margot Bomers te Groningen in een klompje vers. / 7.47; door Mej. H. Wille te Koude- kerk a/d. Rijn / 11.80; door den heer J. Volkers te Nijverdal met een paar jongens der school vers. / 27.25; door Mevr. L. Meyering-Hovinga v. d. leden v. d. Sch. Ver. te Wildervank / 12.85; door Mej. G. Mielme te Charlois / 13.70; door Mej. G. G. Holman te Stads- kaanul / 33.50. Nog door Mej. F. v. d. Kamp uit Maasland ontv. / 12.72; vers. d. d. kin- deren v. d. Geref. school; nog door Mej. J. J. Oppedijk te Woudsend / 2.50; van de wed. Knijff te Rotterdam / 0.50; door Mej. J. van Vliet te Zeehoven / 5 en uit ter Aar v. d. kinderen der Chr. school / 4; door Ds. G. ten Hoor te Uithuysmeeden v. d. Jonged. Ver. „Ruth“ / 2.61; door Mej. G. Brumer te Oosterend, nagek. / 1.20; door Mevr. Oagema te Hoogeveen / 10.35; door Mej. P. Mulder te Zierikzee van eenige vrienden d. Zend. en v. d. kinderen der Zondagsch. te Capelle a Zee / 2; door de kleine Rika v. d. Boogaard te Haarlem vers. / 4.75; door M. J. Monnik te Vorden vers. door leerlingen der Chr. Sch. / 16.05; door Ds. Buitenlust vers. door de Jonged. Ver. te Vreeswijk / 9; door den heer J. A. Luyk te Veere bijgegebr. door de kin- deren der Chr. Sch. / 3; door den heer A. de Jong vers. v. d. kinderen der Chr. Sch. voor M. U. L. onderwijs te Leiden / 22.50; door Dr. J. J. Esser te Kampen vers. / 27.55; nog door Hanne Callenbach en anderen te Nijkerk vers. / 10.45; door Mevr. C. Koning uit Mijldrecht / 8.25 en uit Wilnis / 4. Al de ontvangsten gaven maken te samen het bedrag van / 3908.47.

Laat mij niet tevens mijn hartelijken dank nogmaals mogen betuigen aan allen, die mij met zooveel bereidwilligheid en vriendelijkheid hebben, om dit practisch resultaat te verkrijgen.

Mevr. KUYPER—HEYBLOM.

Buitenland.

Frankrijk. Scheiding van Kerk en Staat.

III.

In de Gereformeerde kerk van Frankrijk die tot hertoe aan den Staat verbonden was, is de vraag opgeworpen, of de sedert dertig jaren bestaande verrijfdering tusschen orthodoxen en liberalen door de scheiding van kerk en staat niet zou worden tot een officiële breuk, waar- door verbrokkeling der Protestantische krachten in het leven zou worden groepen. Blijft de tweespalt tusschen orthodoxen en liberalen be- staan, dan kan men volgens sommigen voor- uitzien, dat vele gemeenten moeten opgeheven worden. Daarom hebben zich op den 21sten en 22sten November i.l., toen men met zekerheid voorspellen kon, dat de scheiding van kerk en staat voor de daar stond, de vertegenwoordigers van de liberale gemeenten te Montpelier ver- eenigd. Op die vergadering werden twee zeer gewichtige besluiten genomen. In de eerste plaats deden zij, die tot hertoe niets hadden willen weten van een geloofsbeijdenis, de volgende verklaring van beginselen hooren: „Aan den vooravond van de scheiding der kerken van den staat verklaren wij, Gerefor- meerde protestanten, in getrouwe aansluiting aan dien geloofs- en vrijheidsgeest, voor welken onze voorouders geleefd en geleden hebben, dat elk lid der kerk het recht en den plicht heeft uit de Schrift en uit de vrome ervaring zijn geloof en zijn geloofsleer te putten. Wij zijn vol vreugde bij de gedachte, dat wij in Christus de hoogte gave Gods bentien. In den Heiland, die door zijn persoon, zijn leer, zijn heilig leven, zijn offer, zijn overwinning over den dood aan de kinderen des hemelschen Vaders gedurig de noodige kracht mededeelt, om reeds op aarde aan de gerechtigheid en de liefde de overmacht te geven over alle indivi- duele en collectieve openbaringen van het kwaad. Allen, die bij God in de gemeenschap van Jezus Christus de vergeving der zonden, de kracht tot zedelijkheid, troost in lijden en eeuwige hoop zoeken, openen wij broederlijk onze kerken, boven wier poorten wij altijd het ware Protestantische wachtwoord plaatsen zullen: Evangelie en Vrijheid.“

Nog gewichtiger dan deze verklaring, was het verdere besluit, waarbij zij, met het oog op het gevaar van verbrokkeling bij den nieuw inge- treden toestand, verklaren, dat zij als symbool der Gereformeerde kerk van Frankrijk, die ge- loofsverklaring aannemen, die door de meerder- heid van de Synode van 1872 aangenomen werd, zonder het evenwel een eliminatorisch karakter te geven, en zonder zich te verplichten de revisie van dit symbool op de volgende nationale Synode te begeren; en dit om hun orthodoxe broeders een bejnis van de oprechtheid hunner vredelevende geindheid te geven. Tegelijk wil- len zij, dat aanstands na de scheiding van kerk en staat, een algemeene vergadering van alle kerkeraden en consistoriën gehouden worde, om over de verdere organisatie der geheele Gerefor- meerde kerk te beraadslagen.

Het is duidelijk, dat de liberalen aan de zoogenoemde centrumpartij van de orthodoxen willen tegemoet komen. Deze centrumpartij heeft al jaren lang naar een verzoening met de liberalen gestreefd.

Wat zullen nu de mannen doen, die noch tot de centrumpartij, noch tot de liberalen behooren? Wij hopen, dat zij de te kwader uwe losgelaten historische lijn weer zullen oppratten, en weder de banier zullen gaan opheffen van de bejdenis van La Rochelle. Dit is, dunkt ons, voor de orthodoxen in Frankrijk de meest gewenschte oplossing, doch wij vrezen, dat men zich tot dit standpunt niet zal weten op te heffen.

Ook in de Roomsche kerk heeft de scheiding van kerk en staat de geesten wakker geschud. Volgens officiële kerkelijke berichten is het religieuze bewustzijn sód bij de menschen ver- minderd, dat in vele voorsteden van Parijs, twee derden der kinderen niet meer gedoopt worden, terwijl het getal der geënen, die nooit de kerk bezoeken, zoowel in de steden als op het platteland toeneemt. Met het oog op dezen toestand, heeft de bekende redacteur van de *Revue des deux Mondes*, F. Brunetière, die van de scheiding van kerk en staat geen wederop- leving van het godsdienstig leven, maar veelmeer het tegendeel verwacht, in een artikel: „Wan- neer de scheiding aangenomen is,“ de volgende voorstellen gedaan: Er moet aanstands een al- gemeene vergadering van de bisschoppen samen- komen, om een eenstemmig optreden der Roomschen geindten te verkrijgen. Van te voren moeten de 17 vacante bisschoppen door den pous van bisschoppen worden worden. Later behooren de bisschoppen door den pous be- noemd te worden, uit een voordracht van drie personen, die een commissie van priesters der vacante diocese hem zal voorstellen, zonder echter nog aan die genoemde personen absolu- te gebonden te zijn. Zoo geschieden ook in het vrije Noord Amerika de bisschopsbenoemingen sedert 30 jaar. De vergadering der bisschop- pen zal dan te beslissen hebben over de aan- neming en de organisatie van de in artikel IV der scheidingwet voorgeschreven cultusvereeni- gingen. In den laatste tijd hebben ook bis- schoppen aangeraden, vrije gemeentevereenigingen op te richten, om een gevaar te ontgaan, dat volgens de wet de cultusvereenigingen bedreigt. Brunetière raadt zulke gemeentever- eenigingen af en toont aan, hoe de cultus- vereenigingen geheel in de handen van den bisschop gebracht kunnen worden. Het bewijs dat men gebreikt heeft en het bewijs dat men voor een geheel jaar een plaats in de kerk gehoord heeft, zullen o. a. als waarborg dienen, dat geen onkerkelijke leeken de kerkegoederen tot zich trekken.

Brunetière spreekt voorts over de vrijheid van onderwijs, welke de kerk hebben moet om hare priesters op te leiden, en welke men ook noodig heeft voor de Christelijke bijzondere school, die men tegenover de godsdienstloze staatschool moet plaatsen. Ook ontracht hij den bisschoppen zich met de politiek te bemoeien. Ten slotte klaagt hij er over, dat men het concordaat heeft opgeheven, hetwelk men had kunnen verbeteren; dat men het volk niet heeft willen hooren, en dat men 40 miljoen van den eeredienst heeft geschrapt, die de regering toch op zich geno- men had te betalen, als een vergoeding voor de door den Staat genaaste kerkelijke goederen. De geheele nieuwe wet moest een „confiscatie- wet“ genoemd worden.

WINCKEL.

Door Kinderen.

TWEE WEGEN.

XX.

OF REIS.

Het nieuwe jaar was nog in zijn lentetijd, toen Pieter van zijn patroon de opdracht kreeg, om naar Londen te gaan, en daar voor het kantoor zaken te verrichten, die alleen een vertrouwd man kon doen. Onze vriend was met dit voordel recht in zijn schik; want hij zou, zonder reiskosten en zoo voort, een vreem- land zien, en de eer die hem door den patroon met zoo'n opdracht werd bewezen, was niet gering.

Zoo ging dan Pieter in April op reis, met een hart vol verwachtingen. Daarbij voelde hij zich nu eens recht vrij. Immers op het kantoor was wel de patroon zijn goede vriend en naachtige beschermder, maar Gilles wist zeer goed dat de „bedienden hem haatten, en hem zelfs onder elkaar den „Uytterschen 1) Dom“ noemden. Dit was een zinspeling op zijn lange, magere gestalte; maar niet minder op zijn hooghartigheid en ongezelligheid. Nu kon hem dat wel niet veel schelen, maar toch is het niet aangenaam, te moeten leven te midden van menschen die ons benijden, die ons haten, al is het, gelijk meer, de schuld bejdenzija.

Zonder ongeval kwam Schravens te Londen, en al viel het Engelsch spreken met Engelsen hem niet mee, toch had hij weldra een paar kamers gehuurd in „Het wapen van Lin- coln“, en ging toen de stad in, om zich eens op de hoogte te stellen, eer hij den volgende dag zijn taak begon.

Hoewel nu de stad Londen van dien tijd klein mag genoemd worden, vergeleken bij wat zij thans is, toch bemerkte Pieter na een paar uur gaans, dat een wandeling door heel Utrecht, minder tijd zou vorderen, dan hij nu reeds ge- bruikt had, om de hoofdstraten zoowat te leeren kennen.

Juist bevond hij zich op het plein, waar de groote en schoone St.-Pauluskerk staat, die toen niet zoo lang geleden voltooid, of liever her- bouwd was.

1) Utrechtchen.